

POSTANOWIENIE

29 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 29 kwietnia 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa H. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
przeciwko M.M.1 i Q. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w R.
o stwierdzenie nieważności umowy,
na skutek skargi kasacyjnej M.M.1
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z 4 kwietnia 2024 r., I ACa 1460/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od M.M.1 na rzecz H. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. kwotę 8100 (osiem tysięcy sto) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego,**
- 3. przyznaje i nakazuje wypłacić ze środków Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz adwokata M.M.2 kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych, podwyższoną o kwotę należnego podatku VAT, tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu pozwanemu M.M.1 w postępowaniu kasacyjnym.**

[J.T.]

UZASADNIENIE

Pozwany M.M.1 wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie, którym oddalono apelację skarżącego od wyroku Sądu pierwszej instancji wydanego w sprawie o ustalenie toczącej się z powództwa H. sp. z o.o. w G. przeciwko skarżącemu oraz Q. sp. z o.o. w R.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako pierwszą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał nieważność postępowania. Podniósł, że w jego ocenie stan z art. 379 k.p.c. zachodzi w sprawie z dwóch względów. Po pierwsze, w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji dojść miało do nieprawidłowego wyznaczenia osoby sędziego referenta. Po drugie, skarżący podniósł, że nie przysługuje mu w sprawie legitymacja procesowa bierna.

Zawarcie w art. 398⁹ k.p.c. przyczyny kasacyjnej w postaci nieważności postępowania wynika z konieczności możliwie każdorazowego eliminowania uchybień procesowych o najdonioślejszym charakterze. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. nieważność postępowania należy brać pod uwagę z urzędu. Oznacza to także możliwość uwzględnienia skargi niezależnie od tego, czy skarżący sformułował stosowny zarzut naruszenia określonego przepisu postępowania, oraz tego, czy wykazał on możliwość wpływu tego uchybienia na wynik sprawy (zob. postanowienie SN z 17 grudnia 2002 r., III CZP 72/02).

Jednocześnie, mając na względzie okoliczność, że na etapie tzw. przedsądu nie dochodzi do merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie tej skargi do rozpoznania nie jest konieczne najzupełniej pewne wykazanie, że postępowanie przed sądem drugiej instancji dotknięte było wadliwością określoną w art. 379 k.p.c. Konieczne jest jednak przedstawienie argumentacji, z której wynika, że stan taki jest co najmniej wysoce prawdopodobny (zob. postanowienie SN z 18 lipca 2024 r., I CSK 2176/23).

Skarżący nie uprawdopodobnił, by w sprawie doszło do nieważności postępowania. Wypada przypomnieć, że przyczyna kasacyjna, o której mowa

w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., dotyczy wyłącznie postępowania przed sądem drugiej instancji. Nieważność postępowania pierwszoinstancyjnego sama w sobie nie ma znaczenia z perspektywy art. 398⁹ § 1 k.p.c. Możliwość zbadania przez Sąd Najwyższy ważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji powstaje dopiero w razie postawienia zarzutu naruszenia przez Sąd drugiej instancji odpowiedniego punktu art. 379 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 13 września 2012 r., V CSK 384/11). Nawet sformułowanie takiej podstawy kasacyjnej nie oznacza jednak samo w sobie, że skarga może zostać przyjęta do rozpoznania z przyczyny nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Kontrolą kasacyjną objęte jest bowiem postępowanie przed sądem drugiej instancji, a zatem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. wtedy, gdy to właśnie ono dotknięte jest tego rodzaju wadą.

Co się z kolei tyczy kwestii legitymacji biernej skarżącego w sprawie o ustalenie nieważności umowy, przy zawarciu której skarżący występował jako (rzekomy) organ jednej ze spółek zawierających umowę, to kwestia ta nie pozostaje w związku z nieważnością postępowania. Ewentualny brak legitymacji biernej po stronie pozwanej oznaczałby wprowadzić, że uwzględnienie powództwa nastąpiło z naruszeniem prawa materialnego, jednak brak taki nie stanowiłby przyczyny nieważności postępowania cywilnego.

Jako drugą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał oczywistą zasadność skargi. Przedstawił przy tym trzy kwestie (każdą ujętą w jednym zdaniu), z których każda miała samoistnie świadczyć o oczywistej zasadności wywiedzionej w sprawie skargi kasacyjnej. Pierwsza dotyczyła uwzględnienia powództwa z art. 189 k.p.c. (o ustalenie nieważności umowy zamiany nieruchomości za akcje) – mimo że równolegle toczy się sprawa o uzgodnienie treści ksiąg wieczystych spornych nieruchomości, druga – nierozpoznania niewskazanych bliżej zarzutów apelacji, a trzecia – oceny, że skarżący był legitymowany biernie w sprawie, choć powództwo nie powinno było być skierowane przeciwko niemu.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić odpowiednie argumenty (zob. postanowienie SN z 5 września 2008 r., I CZ 64/08).

Do przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie wskazanej przyczyny kasacyjnej nie jest wystarczające samo kwalifikowane naruszenie prawa przez Sąd drugiej instancji. W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa bowiem o oczywistej zasadności skargi, a nie o trafności zarzutu. Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny zatem jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (zob. postanowienie SN z 10 maja 2019 r., I CSK 768/18).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wymaganiom tym nie odpowiada i sprowadza się do postawienia trzech, nieumotywowanych szerzej, jednozdaniowych zastrzeżeń lub tez – niepopartych argumentacją prawniczą nakierowaną na wykazanie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Jedynie uzupełniając można zatem wyjaśnić, że sprawa z art. 10 u.k.w.h., w której kwestia ważności umowy przenoszącej własność (lub prawo użytkowania wieczystego) stanowi przesłankę rozstrzygnięcia, nie musi wykluczać wystąpienia z powództwem opartym na art. 189 k.p.c. Interes prawny w dokonaniu ustalenia nieistnienia prawa lub stosunku prawnego może bowiem występować niezależnie od kwestii konieczności uporządkowania stanu wieczystoksięgowego nieruchomości. Nieważna umowa może bowiem obejmować szersze spektrum skutków niż samo tylko przejście prawa własności nieruchomości lub prawa użytkowania wieczystego, istotne dla sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Poza tym także w kwestii przysługiwania prawa własności nieruchomości strona może dysponować interesem prawnym, którego nie wyczerpuje uzyskanie orzeczenia na podstawie art. 10 u.k.w.h.

Stanowisko dotyczące rzekomego nierozpoznania przez Sąd Apelacyjny części zarzutów apelacyjnych jest natomiast niezrozumiałe. Pozwany wskazuje bowiem, że doszło do nierozpoznania „przez Sąd II instancji zarzutów apelacji w zakresie orzeczenia przez Sąd I instancji w przedmiocie, który nie był objęty żądaniem pozwu, tj. żądania stwierdzenia nieważności umowy, w sytuacji gdy Sąd uznał że roszczenie względem pozwanego [...] nie zasługuje na uwzględnienie” (s. 4 skargi). Żaden z orzekających w sprawie sądów nie uznał, że roszczenie względem skarżącego nie zasługuje na uwzględnienie, toteż nie jest jasne, do jakich kwestii odnosi się cytowane stwierdzenie.

Zagadnienie, czy skarżący był legitymowany biernie w sprawie z tytułu tego, że działał jako rzekomy organ jednej ze spółek, istotnie budzić może wątpliwości. Samo zasygnalizowanie, że pozwany nie zgadza się z taką oceną, pozbawione argumentacji prawnej, zdecydowanie nie wystarcza jednak do uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Z kolei wynagrodzenie pełnomocnika reprezentującego pozwanego z urzędu ustalono na podstawie § 8 pkt 7 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

Beata Janiszewska

[J.T.]

[a.]